

מצורע בקל וחומר מבעל קרי, ולכן יש צורך לדורשו ממקום אחר, אלא שאלת הגמ' היא על הזב, מה טעם הוצרך הכתוב למעט מ'ולא יטמאו את מחניהם' שמשלתחל משתי מחנות, הלא זאת אפשר ללמוד ממה ששילוח הזב נכתב בפירוש אף שנלמד בקל וחומר מטמא שרץ, ונכתב בתורה רק לחילוק מחנות (שפת אמת).

אין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין, אך לכתחילה אסורים להיכנס, משום שרק לענין טמאי מתים חידשה התורה שאם רוב הציבור טמאים מותר להם להיכנס לעזרה, ולא לגבי טומאות אחרות (כמבואר לעיל ע"א), אך מועיל ההיקש שלא יתחייבו כרת (רש"י). ויש שכתב, שאין כרת אלא במחנה שכניה שנאמר לענין טמא מת, אבל במחנה לויה וישראל יש בו רק איסור לאו, ומשום שטמאי מתים שנאסרו להיכנס למחנה שכניה, כשהותרו להיכנס בטומאה, הותרו להיכנס דוקא למחנה שכניה, ולא הותרו למחנה לויה וישראל שמעולם לא נאסרו להיכנס לשם ורק יש בהם איסור לאו, ולכן זבים ומצורעים ישנם באיסור לאו בפסח הבא בטומאה, מחמת איסור כניסתם למחנה לויה וישראל, ואין דרך להיכנס למחנה שכניה, אלא דרך מחנה ישראל ולויה (צל"ח להלן סט, ב, וראה בהגהות ברוך טעם שם).

דאמר רבי יוחנן זכור, ואין שייכות בין שתי המימרות, אלא ששמעון רבי יוחנן מרבו יחד, וכך חזר ואמר (רש"י, וראה אור המאיר [למהר"ם שפירא מלובלין] עא, לבאר מה הועיל רש"י בדבריו, הלא יקשה מדוע רבו אמרם יחד). ויש שפירש שיש שייכות ביניהם, שדברי רבי יוחנן הם על פי המשנה (תמיד כה, ב) שמי שאירע לו קרי הולך דרך המחילות, שעל אף שבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות, אך כיון שמחילות לא נתקדשו, מותר לו ללכת במחילות (תוס' ר"ד; משנה למלך ביאת מקדש ג, ג, וראה רש"י להלן פו, א, ומהרש"א שם).

מחילות לא נתקדשו – מחילות שתחת העזרה אין קדושות בקדושת עזרה (רש"י), אבל קדושות בקדושת הר הבית (שער המלך בית הבחירה ג, ט, בדעת רש"י כאן). ויש סוברים שאם הן פתוחות לעזרה, הן קדושות בקדושת עזרה, ואם הן פתוחות להר הבית לא התקדשו כלל, אפילו לא בקדושת הר הבית (תוס'; מאירי להלן פו, א; מפרש תמיד כו, א; שער המלך שם בדעת תוס' יומא ו, א ד"ה מבית, וראה מה שדן שם בדעת רש"י להלן פו, א).

ובבעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות – אף ממחנה לויה, ומחנה לויה היה חלוק לשני מחנות, זכרי הלויים היו שומרים משמרת המשכן סביב אוהל מועד, ושם היתה קדושת מחנה לויה, וסביב לשטח זה חנו הלויים באהליהם עם נשיהם וטפם, ולשטח זה לא היתה קדושת מחנה לויה. ובזמן המשכן לא השתלח מכל מחנה לויה, אלא מהמחנה הפנימי של זכרי הלויים שהיה סביב משכן העדות, שרק לו היתה קדושת מחנה לויה (משך חכמה במדבר א, נ-ג, וראה תשב"ץ ג, קלז).

לא לטומאתם – שאינו טמא שבעה כזב וכטמא מת (רש"י). ואין לפרש שבא להשמיע לנו שבעל קרי אינו אב הטומאה, שזה אנו כבר יודעים ממה שלא נמנה במשנה (כלים א, א) בכלל אבות הטומאות (משנה למלך ביאת מקדש ג, ג).

מה מגע שרץ מטמא באונס, אף בעל קרי מטמא באונס, כגון אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתנה (רש"י, ראה זבים ב, ב), או מחמת טורח הדרך (ריב"ז, ראה שבת קכז, ב). שלא מצינו מיעוט בכתוב לראיית אונס לגבי קרי (רש"י לעיל ד"ה מטמאה). או משום שכל קרי הוא נחשב ראייה באונס (ע"פ רש"י נדה לה, א, וראה זבים שם).

מאי חומריה דמצורע מזב, והטעם שהגמ' לא אמרה שמצורע חמור שהוא מטמא את כל הבא אל האהל (קושיית תוס'), משום שבמשנה בנגעים (יג, ז) מבואר, שמצורע מטמא בביאה בתנאי שהוא נעצר לנוח, וא"כ מצורע שנכנס למחנה ולא נעצר, אינו חמור מזב (שפת אמת). ומה שלא אמרה הגמ' שכן מצורע טעון גידול שפם וקריאה 'טמא טמא', יש לומר שתנא ושייר (הערות הגר"ש אלישיב).

שכן טעון פריעה ופרימה. ואף מצורע מוסגר שאינו טעון פריעה ופרימה, ואע"כ משתלח מחוץ לשלשה מחנות [כמבואר במגילה (ח, ב)] (קושיית השפת אמת), נחשב הוא חמור ושייך בו את הקל וחומר, כי די ששמו מצורע, ומצורע חמור מזב (מנחת שלמה).

אדרבה זב חמור משכן ומושב, אבל מצורע, אע"פ שמבואר בתורת כהנים שהוא מטמא משכב ומושב, אין הכוונה לאב הטומאה שייטמא אדם ובגדים, אלא לטמא אוכלים ומשקים (רש"י), כלומר, שהמצורע אינו מטמא טומאת משכב ומושב לטמא את האדם בטומאה חמורה שייטמא גם את בגדיו שעליו, אך הוא בכלל טומאת משכב ומושב לטמא אדם שייטמא אוכלים ומשקים שנוגע בהם (שער המלך טומאת צרעת י, יא, בדעת רש"י, וראה מהרש"ל; רמב"ן נדה לד, ב). ויש סוברים, שאינו מטמא אדם ובגדים כלל, ואף אינו מטמא אדם לטמא אוכלים ומשקים, והמבואר בתורת כהנים שמצורע עושה משכב ומושב, הכוונה רק לאוכלים ומשקים (תוס' כאן בשם רש"י, ובנדה לה, א ד"ה לאחרים; הראב"ד בהשגות טומאת צרעת יג, ג, אך ראה רמב"ם שם י, יא). ויש סוברים, שמצורע מטמא טומאת משכב ומושב לטמא אדם ובגדים (תוס' יומא ו, ב ד"ה שטמא וד"ה לטמא [מציינו הרע"א בגליון הש"ס], וכתבו שרש"י שם חזר ממה שכתב כאן, אך ראה שער המלך טומאת צרעת י, יא). ומה שמבואר כאן שמצורע אינו מטמא משכב ומושב, הכוונה לימי ספירת טהרתו (תוס' שם, וראה כאן שדחו שיטה זו להעמיד סוגייתנו בימי ספירה, כי בימים אלו אינו משתלח מחוץ לשלשה מחנות, וגם אינו בפריעה ופרימה, וראה הגהות הגר"א שלא גורסים כלל 'משכב ומושב').

ואיתקש ליה בעל קרי לזב, שאף הוא נטמא רק אם יוצא ממנו קרי בשיעור של חתימת פי האמה, וכיון שהוא גדול יותר משיעור גרים הנאמר במצורע, עולה שאין כל חומרא בבעל קרי יותר ממצורע, ולכן אי אפשר ללמוד שילוחו של מצורע בקל וחומר מבעל קרי (תוס' ד"ה כי, ותוס' שאנץ). ויש מצדד, ששיעור חתימת פי האמה תלוי בכל אדם לפי מה שהוא, פעמים הוא יותר מגרים ופעמים פחות, ומטעם זה אין להקשות ממנו לא לקולא ולא לחומרא (שפת אמת).

וממה שהוקש בעל קרי לזב שאינו טמא אלא בשיעור, משמע שטומאת בעל קרי היא כמו זב שטמא משום ראייה, וזה שלא כדעת רב הונא (נדה, כב, א) שבעל קרי טמא משום נגיעה (תוס'). ויש שביארו להיפך, שכל מה ששייך שיעור בטומאה, הוא רק בטומאת מגע, אבל בטומאה משום ראייה לא שייך בה שיעור, ומוכרח גם מוסגייתנו שטומאתו מטעם נגיעה (ע"פ רש"י נדה כב, א, וראב"ד אבות הטומאות ה, א, וראה כס"מ שם).

ורבי יהודה שפיר קאמר רבי שמעון, אין שאלת הגמ' מדוע לא למד את דין שילוח מצורע ממחנה ישראל ממה ששילוחו נכתב בפירוש ולא נלמד מבעל קרי, שהרי הגמ' ביארה שרבי שמעון שלמד מצורע בקל וחומר מבעל קרי, זהו רק לדעת רבי נתן בשם רבי ישמעאל, שלדעתו בעל קרי צריך שיעור חתימת פי אמה, אך לדעת חכמים שהלכה כמותם, אין שיעור לקרי, וא"כ אין ללמוד